

Kako odgajatelji mogu pomoći

Oštećenja vida kod djece

Prije nekoliko godina radio sam i družio se sa starijom djecom u vrtiću čitajući im, slušajući njih kako čitaju i pomažući u grupnim aktivnostima. Jednog utorka odgajateljica me zapitala želim li pomoći novoupisanoj djeci koja imaju određene poteškoće oštećenja vida. Susreo sam se sa sljedećim slučajevima.

Dva slučaja iz prakse

Dječak Kristijan je rješavao svoj radni list. Njegov nos gotovo je dodirivao papir na stolu, a glavu je okretao ne bi li što bolje vidio kako je napisao zadatak. Unatoč poteškoći, on je uporno i zaista uspješno rješavao svoj zadatak. Sljedećeg tjedna, kad sam ponovo bio tamo, sjeo sam sa Kristijanom da bih mu pročitao priču. Da bi vidio slike, morao se približiti slici tako da je svojim nosom gotovo dodirivao stranicu knjige. Ubrzo nam se pridružila nekolicina ostale djece. Svaki put kada bih ja okrenuo stranicu, Kristijan bi ustao i stao ispred djece, a ona bi tada izražavala svoje nezadovoljstvo. Nakon što sam im objasnio zašto Kristijan mora prići bliže, postala su vrlo pažljiva prema njemu kad bi on dolazio bliže pogledati knjigu. Kristijanovo polje vida iznosi 20/200, i došao je u vrtić bez naočala prije više od mjesec dana. Poslije ispitivanja vida njegova odgajateljica i školski liječnik zajedno su radili na tome da Kristijan dobije naočale koje će mu koristiti u školi.

Djevojčica Maja, drugo dijete koje sam susreo u vrtiću, prilično je dobro čitala, a njen rukopis bio je jako lijep. Na nju sam ponovno obratio pozornost jednog dana kad me zamolila da joj govorim slovo po slovo riječi koja je bila

riječi?" plačljivo me je zamolila. Uzeo sam je za ruku te smo potražili mjesto za stolom s kojeg je bolje vidjela na ploču i s kojeg je mogla prepisati riječi s ploče. Maja je do tada uvijek sjedila za posljednjim stolom. Rekao sam joj da kaže svojoj majci da ne vidi prepisati s ploče te da je potrebno provjeriti njezin vid. No, sljedećeg tjedna bila je premještena u drugi vrtić i samo se mogu nadati da će dobiti naočale koje su joj prijeko potrebne.

Rano otkrivanje problema

Vidne poteškoće - slabovidnosti su česte u manje djece. Njihov uspjeh u učenju ovisi o ranom otkrivanju poteškoća vida. Kristijanovo stanje vida od 20/200 je prilično rijetko kod tako male djece, no ne i Majino jer postoje stotine djece koje pate od myopije, hyperopije, strabizma ili ambliopije.

Myopia

Ovim terminom uglavnom su obuhvaćeni svi oblici kratkovidnosti i obično se dijagnosticira onda kada dijete nije u mogućnosti vidjeti udaljenije objekte kao što je npr. školska ploča. Takva djeca ne moraju imati problema pri čitanju ili pisanju. Slučaj Kristijanovog i Majinog vida su primjeri myopije, i njihov problem i poteškoće s vidom obično je lako riješiti.

Hyperopia

Hyperopia u djece zapravo znači da dijete vjerojatno vidi dobro predmete koji su udaljeni od njega (kao npr. školska ploča) no nije u mogućnosti usredotočiti se na ono što tamo piše. Neka djeca ponekad škilje, trljaju svoje oči, primjećuje se rastresenost ili umor kada je potrebno pročitati ili napisati vježbe. Ta se djeca jako trude pronaći način kako da izvrše svoje zadatke. Naočale su uobičajeno sredstvo za uklanjanje takvih poteškoća.

Strabizam

Strabizam je poteškoća za koju kažemo da dijete ima oči koje gledaju u "križ". Oko ili oči se pri gledanju približavaju ili okreću prema van, gore ili dolje. Djeca s takvim problemom često imaju slabiju vidljivost na jednom oku u odnosu na ono drugo. U djece kod koje takav problem vida nije adekvatno liječen poteškoća može prerasti u ambliopiju (ili gotovo do praktične sljepoće na jednom oku češće poznate pod nazivom "tromo oko").

DM AMFORICA, Fažana

napisana na velikoj ploči u Centru za početno čitanje. Rekao sam joj da je riječ napisana na ploči, no ona je ponovo zahtijevala da joj govorim riječ slovo po slovo. "Možeš li vidjeti što je na ploči?" pitao sam. "Molim te, samo mi pročitaj slova te

Amblyopia (ili "tromo oko")

Amblyopia i strabizam mogu biti uzročnici mnogih problema za djecu i njihove roditelje. Sama pojava nekontroliranog okretanja jednog ili oba oka već ih po izgledu razlikuje od

druge djece; predstavlja mogućnost podsmjeha ili ruganja te se to dijete smatra manje sposobnim od drugih. Postupak liječenja strabizma ovisi od slučaja do slučaja no može trajati i mnogo godina dok se oko ne ispravi. Takav postupak uključuje naočale, vježbe za ispravljanje oka ili kapanje oka, zatvaranje zdravog oka zbog toga da bi se što više opteretilo oko s poteškoćom ili se preporučuje korektivni operativni zahvat. Svaki slučaj je zaseban i liječnici prema određenom slučaju odlučuju koji će postupak provesti. Zbog toga su roditelji ponekad zburnjeni ili obeshabreni, propuštaju previše vremena pa liječenje može započeti prekasno. Djeca koja imaju strabizam ili amblyopiju mogu imati sljedeće poteškoće:

- problem kod čitanja
- problem dvostruke vidljivosti
- problem gledanja pri izvođenju vježbi ili igara s loptama ili predmetima koji se kreću
- loša procjena vlastitih sposobnosti.

Kad razgovarate s odraslim osobama koje su imale strabizam uvijek će vam spomenuti kako su bile drukčije, kako su bile zadirkivane zbog svog izgleda te kako su lagane igre loptom za njih bile veliki problem. Isto tako su u školi i u društvu često

ŽAN, 5 god., DV MRAV, Mačkovec

bile naglašavane njihove poteškoće.

Pomoć djeci s problemima vida

Što odgajatelji mogu učiniti da bi djeci s problemom vida u grupi bilo ugodnije i da bi bila što uspješnija?

1. Objasnite drugoj djeci u grupi zašto neka djeca nose naočale ili imaju povež na njima. Takav razgovor i inače uvijek može biti koristan da bi se djecu zainteresiralo za problem o vidu i načinu gledanja.

2. Razgovarajte općenito o ruganju i zadirkivanju u vašoj grupi. Što se sve može raditi osim ruganja, kako je važnije u sukobu primijeniti dogovor od kazni ili pokuda te kako će djeca zaista razumjeti problem. Razumijevanje problema vodi prema prihvaćanju takve djece. Kad djeca usvoje razumijevanje i dogovor kao

način ponašanja i ophođenja prema sebi i drugima, tada se ruganje i zadirkivanje obično smanji.

3. Treba razumjeti da je usmjeravanje i zadržavanje oka u određenom smjeru za osobe sa strabizmom vrlo teško. Odgajatelji zbog toga moraju znati da ih djeca pažljivo slušaju iako mu se čini da to nije tako jer je jedno oko usmjereno u drugom pravcu.

4. Prepoznajući problem treba znati da čak i kad dijete nosi naočale ili ima zatvoreno oko u većini slučajeva taj problem nema utjecaja na djetetovo intelektualno funkcioniranje. Djeca mogu vidjeti kako uključivanje djece s poteškoćama u grupi može biti korisno za svu djecu s posebnim potrebama pa tako i za djecu s poteškoćama vida.

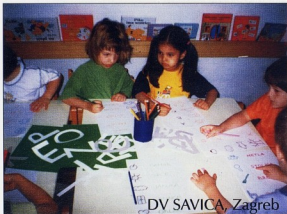
5. U radu koriste veće bilježnice za izradu radnih zadataka u koje će biti lakše pisati, naročito djeci koja imaju strabizam ili su dalekovidna.

6. Saznajte prije dolaska djeteta koliko se zapravo smije opteretiti njegovo oko pri čitanju. Djeca s poteškoćama vida možda ne vole čitati premda neka od njih to rade prilično dobro. Možda će biti potrebno posebno poticanje. Neke odrasle osobe sa strabizmom navode da im je lakše bilo čitati tekst u stupcima (npr. novine). Djeca sa strabizmom trebala bi svoj materijal za čitanje imati pripremljen u formatu stupca.

Potrebno je pronaći način da ta djeca budu izabrana u grupu s ostalima u igrama s loptom, naročito u vrijeme velikog odmora ili sata tjelesnog odgoja, tako da djeca s poteškoćama vida ne ostaju neizabrana. Neke od načina izbora možda bi mogao uključiti npr. rođendane u istom mjesecu, jednaku boju očiju ili sklonost prema različitoj hrani ili piću.

Za odgajatelja je važno da je svjestan posljedica koje za dječji razvoj može imati oštećenje vida jer ako je dijete uspijeva u vrtiću, možda biti uspješno i kasnije u životu. Tole Greenstein je jednom rekao: "Jedna od dobro čuvanih tajni danas je loša procjena sposobnosti učenja koju kod osobe kao posljedicu izaziva oštećenje vida".

Dr. S. Kaseno, oftalmolog, proveo je mnogo vremena s mladima u dačkim domovima provjeravajući vid i otkrio da gotovo svi imaju nedijagnosticirano i neliječeno oštećenje vida. Nakon pronalaza

DV SAVICA, Zagreb

potrebnih naočala i vježbanja njihova vida, oni su često napredovali u svladavanju čitanja (u nekoliko mjeseci više nego u posljednje tri godine).

Za vrijeme vježbanja vida smanjilo se i loše ponašanje mladih pa tako vidimo da postoji odnos između njihova lošeg ponašanja i poteškoća vida. (Seiderman & Marcus, 1989.g.).

Poteškoća vida (slabovidnost) u malog djeteta djeluju na razvoj svih područja, ali u najvećem broju slučajeva te se poteškoće mogu ispraviti ako roditelji, liječnici i odgajatelji rade zajedno.

preuzeto iz Young Children, ožujak 1999